

Artist ja publik. Kiisul võttis tükk tööd, et jõuda nelja meetri kõrgusele sihtmärkini. Viimasel hetkel lendas linnuke teisele oksale, pettunud austajal tuli tagasi alla ronida

Kassid

on suur oht lindudele

„Teate, ta paneb linnu nahka, nii kui talle ainult otsa vaatab!“ Nii selgitab raamatu „Alice imedemaal“ nimategelane oma kassi osavust.

Marko Mägi

Suured silmad, ümar pale, nõtked kõnnak, kohev karv ja nurrumine – no kellele ei meeldi kassid? Kuid milline on lemmikloomade salajane elu? Mida teevad kassid siis, kui inimest läheduses pole?

Vastutustundlik loomaomanik oskab vastata: kass püsib kodus nelja seinavahe vahel. Paraku leidub hulki kasside vabapidajaid, kelle lemmikutele on voli käia kus iganes ja millal iganes. Koju tulevad nad peamiselt vaid sööma ja magama.

Kui suurt mõju avaldavad kassid meie lähikümbruse loomastikule? Paljudel on oma lemmikust ilustatud ettekujutus. Need mõned koju tassitud hiired ja linnud ei saa ometi kuidagi mõjutada ei hürte ega ka lindude arvukust, sest kassid on lahutamatu looduse osa ja nii on see alati olnud!

Selline mõttekäik on paraku vildakas. Esiteks pole tavalisel kassipidajal aimugi, kui palju murrab tema lemmik väljaspool kodu. Teiseks pole kassid oma praeguse arvukuse korral küll kuidagi looduse loomulik osa, vaid inimese tõttu ülemaailmseks nuhtluseks kujunenud probleem.

Oma näilise laiskuse tõttu on kass välja teeninud hüüdnime Ahju-Ants. Samamoodi kui metsikud kaslased magab kodukass suure osa päevast lihtsalt maha. Hämaruses muutuvad aga kassid aktiivseks ja suudavad uskumatult palju kurja teha. Kuri on siinkohal muidugi meelevaldne mõiste ja lähtub inimese seisukohast; kass ei pea oma tegusid sugugi kurjaks, tema hoolib vaid jahirõõmust ja kõhutäiest.

Kaelarihma külge kinnitatud mikrokaamerate kasside tegevust jälgides selgus ühes uuringus, et kassiomaniikud näevad vaid veerandikku muratud loomadest [9]. Kõige „verejanulised“ kassid näikse elavat Aucklandi linnas Uus-Meremaal, nemad murravad aastas keskmiselt 67 lindu, USA ja Euroopa kassid murravad aastas hinnanguliselt kuni 47 lindu [8].

Kõigi putukasõprade rahustuseks olgu kohe öeldud, et ühegi selgrootu asurkonda pole kassid teadaolevalt ohtu seadnud. Ka kalad ja kahepaiksed võivad suhteliselt kergelt hinga-

ta, samuti leidub vaid üksikuid viiteid mõjust roomajatele.

Hoopis teised lood on pisiimetajate ja lindudega. Pisiimetajaid, eelkõige hiiri ja rotte, peame kasside loomulikuks saagiks. Eks see paista ka kassi rahvakeelsetest nimetustest: hiirekuningas, hiirekoer, hiirekelder. Kasside looduslik toidusedel koosnebki valdavalt pisiimetajatest, kellest nii mõnigi liik on kasside tõttu Austraalias välja surnud [1], kuid tähtsal kohal toidusedelis on ka linnud.

Lindudest on ohustatud eelkõige maapinnal ja selle läheduses pesitsevad liigid, keda on kergem püüda. Mune puutuvad kassid harva, ent pärast poegade koorumist muutub olukord drastiliselt. Pesahoidjate lindude pojad reedavad enda asukoha valjult toitu mangudes, vanalinnud ei suuda poegi kaitsta ning pojad pole võimelised kasside eest pagema.

Esimesi lennutunde tegevad linnupojad on iseäranis kerge saak. Paljude linnuliikide, näiteks rästaste pojad lahkuvad pesast lennuvõimetuna ja veevad esimesed elupäevad rohus ringi tatsates, kuni suled ja luustik on lendamiseks piisavalt arenenud. Sel ajal on isegi inimesel rästapoegade tegemisi kerge lähedalt jälgida – pole raske arvata, mida teeb üks kass, kui ta sellise rästapoja avastab. Isegi poputatud toakassis lööb loomupärast saaki nähes enamasti lõkkele jahikirg.

Ohustatumad on piiratud vaatega pesad: seal on pesitsejal ligi hiilivat kiskjat raskem märgata ja ta ei jõua rünnakut takistada: hädakisaga abiväge kutsuda, ründaja tähelepanu kõrvale juhtida või teda koguni rünnata. Suuremaid kive vms kasutavad kassid sageli vaatluspostina.

Paljud äärelinnad on otsekui kassidele loodud jahiparadiisid, seal on ohtralt varjavat taimestikku, lindude pesakaste ja toidumaju. Tähtis on märkida, et peale kohe murtud lindude hukkub pääsenuist 80%, seda suuresti rünnaku käigus saadud vigastuste või infektsioonide tõttu.

Vaevalt siiski, et linnud pelgalt kassiohu pärast linnu vältima hakkaks, sest enamasti on oht kiskja ohvriks

Kassiomanik Veiko Taluste:

Kui kass on perekeskne, mitte ei kasva omapead, käies vaid kodus söömas, saab väiksest peale kassipojale õpetada, mida tohib ja mida mitte. Lindude püüdmisega on samamoodi nagu kõige muuga. Tegevuse käigus ehk siis lindude püüdmise ajal, tuleb kassipojale selgitada, et seda ei tohi. Alul riieldes, ent kui kass jätkab püüdmist, siis karistada.

Hea on näiteks järgmine harjutus: istuda kassiga koos trepil, mille lähedal on lindude maja, kus linnukesed söömas käivad ja ka söögimaja alt teri nokivad. Kassil hakkab kohe tööle jahi-instinkt ja just sel hetkel tuleb kassi keelata. Ta saab väga hästi aru.

Varsti kujuneb juba nii, et kui kassipoeg on omapead õues ja vaatab linde, siis piisab vaid aknale koputamisest, et kiisu „unustaks“ linnud ja võtaks ette muud toimetused.

Kuldnokkade pesakaste on meil talus seitse. Alguses oli ka selle-

ga probleem: kass ronis pesakasti katusele ja lükkas käpa sügavale kasti sisse. Piisas kahel korral pealesattumisest ja kassiga riidlemisest – enam ta seda etendust ei korraldanud

Tuleb aga tõdeda kõnekäändu „Igal nõõril on kaks otsa“. Kui linnud oli õnnestunud ära keelata, leidis kass endale kohe asendus-tegevuse – oravate püüdmise. Kui leidsin hoovi pealt või talu trepi eest murtud orava, sai kass muidugi kohe orava laiba juurde viidud ja riieldud. Ent ma ei sattunud kunagi peale sellele hetkele, kui kass oli orava toonud, hiljem polnud riidlemisest enam kasu. Seda enam, et muttide püüdmine oli heas kirjjas.

Muide, muttide püüdmist õpetasin alguses samuti: viisin kassi mullahunniku juurde ja hoidsin kinni ta esikäppadest, nendega kaevates. Ja kui olin lõksuga muti kätte saanud, andsin kassile mängida ja siis panin muti mullahunnikusse, kust selle siis koos kassipojaga välja tõmbasime. Mutte on ta püüdnud ikka paarkümmend suve jooksul.

langeda linnas siiski märksa väiksem kui metsas [11]. Pealegi pakub linn lindudele ohtralt muid ahvatlusi [12].

Kasse on mõistagi erisuguseid. Ma ei pea silmas välimust ega töupuhust, pigem iseloomu. On kasse, kes teenivad hiirekuninga tiitli auga välja, mõni aga ei tee närilistest ega lindudest väljagi.

Ökoloogiliselt võib liigi kodukass (*Felis catus*) jagada kolmeks. Kõige tuttavam on tavaline **kodukass**, kes elab oma pere või hooldaja juures ja tarbib peamiselt tolle pakutud hüvesid. See ei tähenda muidugi, et paljud neist ei käiks vahepeal lühemalt või pikemalt omi kassiasju ajamas.

Teine seltskond on **poolmetsikud** kassid, kes elavad inimese lähinaabruses, kuid pelgavad inimest ja hoiavad pigem meist eemale. Sageli kutsutakse seesuguseid külakassideks, peremeest neil pole.

Inimestest täielikult võõrdunud on **metsistunud** kassid, kes hoiavad meist eemale nagu tavalised metsloomad. Asulates selliseid kasse ei kohta, pigem loodusmaastikus, kus nad sobivate olude korral võivad lühikese ajaga muutuda väga arvukaks ja väga tülikaks teistele loomadele. Eestis metsistunud kasse ilmselt ei ole, meie talves oleks neil keeruline ellu jääda, pealegi leidub meie looduses piisavalt kassidele ohtlikke kiskjaid.

Kassid muutusid inimese igapäevaseks kaaslaseks umbes 8000 aastat tagasi. Sellest ajast on teada esimesed viited aafrika või araabia metsiku kassi kodustamisele idapoolsetes Vahemere maades. Kindlasti peeti kasse 4000 aastat tagasi Lähis-Idas ja ka Induse orus. Kasside kodustamise hälliks peetakse siiski Egiptust, sest seal on pärit kasse kujutavad maalingud ja skulptuurid, mil on vanust 3600 aastat.

„Ee ... ma pikutan siin täiesti niisama ...“

„... või siis tegelikult mitte päris.“

Poolmetsik kass Otepääl tänava aprillis

Kasside kodustamist seostatakse linnastumisega: paikseks jäädes tekis inimesel võimalus ja vajadus oma varasid kaitsta ning kassid ohjeldasid viljavarusid rüüstavaid närilisi [13]. Juba enne Rooma impeeriumi laiendamist olid kodustatud kassid vallutanud õigupoolest kogu Euroopa. Sealt edasi levisid kassid viimase 2000 aastaga inimese abil peaaegu üle kogu maailma.

Just kiire levik inimese kaasabil on tekitanud väga suuri kassiprobleeme. Zooloog Walter Rothschild on 1905. aastal oma raamatus „Väljasurnud linnud“ kirjutanud: „Kuhu iganes ka inimene oma kaaslasti – kasse, rotte, koeri ja sigu – ei vii, on nad olulisim ja tegelikult ka ainus kohaliku linnustiku hävimise põhjus“.

Hiljemgi on tõdetud, et metsistunud koduloomad (ka kitsed, hobused, kaamelid), on põhjustanud paljude metsikute loomaliikide arvukuse vähenemise või huku [4]. Igatahes oldi kassiohust looduslikele liikidele teadlik juba vähemalt üle-eelmisel sajandil.

Suuresti pärinevad need teadmised Austraalia ja Okeania maailmajaost. Paljudel seasetel saartel pole kunagi elutsenud maismaakiskjaid. Seetõttu on kujunenud omapärane loomastik: näiteks mitut liiki lennuvõimetud linnud, kel pole kunagi olnud tarvidust kiskjate eest pageda. Lendamine on energiakulukas ja kui levila piirneb

vaid ühe saarega, pole lennuvõime linnule ilmtingimata vajalik.

Võib vaid ette kujutada, milline paradiis avaneb sellisesse keskkonda sattunud kassile. Kõhutüüed jalutavad sõna otseses mõttes suhu: neid püüda pole mingi vaev, sest saak ei oska ohtu karta. Tõsi, kasside tekitatud jõhkra loodusliku valiku keskkonnas pole välistatud, et evolutsioon suudab saakloomad kunagi kartlikuks ümber kujundada. Kuid on ütlematagi selge, et see võidujooks ajaga on liigile äärmiselt riskantne.

Just kiire levik inimese kaasabil on tekitanud väga suuri kassiprobleeme.

Kõige markantsem näide kasside mõjust linnustikule on teada Uus-Meremaa rannikult: 1894. aastal saabus Stepheni väikesaarele (pindala 1,5 km²) majakavaht koos üheainsa tiine kassiga. Kulus vaid aasta, kuni kohalik lennuvõimetu endeemne linnuliik, **kivi-nürisaba** (*Traversia lyalli*), oli välja surnud; nüüd saab teda näha vaid joonistustel ja üksikute topistena muuseumis.

Majakavahi kirjelduse järgi olevat kivi-nürisaba olnud peaaegu täielikult öise eluviisiga ja liikus kividel vilkalt kui hiir, talle polnud võimalik läheneda,

tabada kepihoobi ega kiviga. Ent kassile oli see lind kerge saak. Teadaolevalt on see ainus juhtum, kus suisa üksainuke loomaisend on põhjustanud kogu liigi väljasuremise [9]. Tõsi, on siiski kahtlusi, et kivi-nürisaba pidurooga jõudis maitsta ka mõni hiljem saarel maabunud hiirekuningas, kuid selle kohta pole kindlaid tõendeid.

Kassid võivad linnuliike ohtu seada ka kiskjarohketes piirkondades, kus kohalikud kiskjad tarbivad linde pigem juhuslikult. Näiteks leidub küll suur-

kiskjaid, kuid ka piisavalt ökoloogilist nišši keskmise suurusega kiskjatele ehk mesokarnivooridele. Suurkiskjad eelistavad suuri

loomi, kassidele jäävad pisiimetajad ja linnud.

Austraalia mandril elutsesid enne kasside tulekut küll suurkiskjad kukkurhant ja dingo, kuid ei leidunud ühtegi mesokarnivoori (vähearvukas kukkurkurat oli Austraalia mandrilt ilmselt dingo lõugade läbi välja surnud paar tuhat aastat varem). Esimesed nurrumootorid sattusid Austraaliasse 1600. aasta paiku pärast laevahukke. Sihipäraselt ja hulganisti asustati kasse Austraalia loodusesse aga 19. sajandil, et tõrjuda kullakaevandustes hiiri ning ohjeldada küülikuid ja rotte.

Kassiomanik Sille Holm:

Meil on maakodus viis kassi. Koduhoovilt nad kaugele ei lähe. Ümbruses on palju rebaseid, mistõttu hoiame neid öösiti toas. Üksi ma neid õue ei jäta, aga ka sel ajal, kui ise õuel toimetan, suudavad nad peale näriliste murda hulga muid loomi (linnud, sisalikud, liblikad). Saagi tassivad nad tupp ja saavad selle eest muidugi kohe karistada: pahandada, turjast kinni, laksu ja õue. Paraku kestab selle mõju vaid ühe päeva, järgmisel päeval on karistus unustatud.

Aprilli alguse esimene soe liblikapäev oli kassidele pidu: jooksid ringi, liblikatiivad suunurkadest paistmas. Liblikaliha pannakse nahka, toas püütakse suupisteks kärbeid. Kui humala-eistekedrikud soojadel juuliõhtutel rohu kohal tantsivad, ei tule kassid isegi hämaras tupp: kedrik tantsib täpselt mõnusa hüppe kõrgusel.

Linnud muidugi püüavad päästa mis päästa annab. Kollane kass varastas eelmisel suvel punarina

pesa ära, pärast linnupaar pikeeris teda ja tänitas suvi läbi. Rukkiräägu paanikakisa on kohe ära tunda: rääk püüab ringi joostes vist kassi eksitada, aga see ei lähe läbi, pojad tassitakse ära. Koduõuel hane- ja parditibusid kassid ei puutu, ilmselt pelgavad kurjasid mammasid. Räästas pesitsev linavästrikupaar on õppinud kassidega kassi ja hiirt mängima – tundub, et nad isegi naudivad seda. Ja on suutnud selle mängu edukalt selgeks õpetada ka oma järglastele. Rästaid seevastu muratakse alatasa. Kõige suurem lind, kes ema kassi saagiks on langenud, oli kaelustuvi.

Nirgipaar kolis meil tühja raudkivivundamenti, aga suve alguses võtsid kassid ühe õnneks ja suve lõpus teise. Minu kassid mutte ei too, aga ema oma murrab neid alatasa. Õue peal toimetavad sisalikud on enamjaolt sabata.

Päris toas ei saa kasse pidada, sest loom tahab liikuda, ning kes siis maja ümbert hiiri püüaks. Rebaste pärast ei taha neile ka kellukesi kaela riputada: siis nad ei kuule rebaste hiilimist.

Praegustel andmetel võib kasse otseselt süüdistada vähemalt 33 linnuliigi väljasuremises [13]. Kassi peetakse üheks maailma sajast kõige invasiivsemast võõrliigist (selles nimekirjas on kokku 14 imetajaliiki) [13].

Teravamalt avalduvadki kassiprobleemid just saartel ja muudes looduslikult isoleeritud piirkondades. Kassid on introductseeritud umbes 10 000 saarele, mis arvu poolest on umbes 5% kogu Maa saartest.

Kasside kisklust mõjutab loomulikult nende asustustihedus. Seda pole lihtne mõõta, sest kassid on üsna liikuvad. Kergem on seda teha saartel ja seal on leitud ka suurimaid asustustihedusi. Näiteks ühel Jaapani saarel on loendatud 2350 kassi ruutkilomeetri kohta, mis teeb umbes 24 isendit hektaril [6]. Seda numbrit vaadates kangastub hetk naksitrallide tegemis-

test, kui neil õnnestus kogu linna kassid üksikule saarele meelitada.

Üldiselt on kasside arvukus otseselt seotud inimeste omaga: mida rohkem inimesi, seda rohkem kasse. Ainuüksi Roomas elab ligi 300 000 kassi, mis teeb keskmiseks asustustiheduseks 12,5 kassi hektaril. Rooma lindude õnneks on sealsed kassid küll kesken-dunud eelkõige näriliste püüdmisele [7]. Austraalia Adelaide'i linna kohta on aga teada, et sealne arvukas kassipopulatsioon hävitab aastas poole kohalikust linnustikust [1]. Sellistes oludes suudavad linnupopulatsioonid püsida vaid pideva sisserände toel.

Teadlaste arvutuste järgi langeb USA-s elutseva 65 miljoni kassi saagiks aastas keskmiselt 12,3 miljardit närilist ja 2,4 miljardit lindu [8], mis avaldab kohalikule faunale seni arvatust suuremat mõju. Enamiku murravad kodutud kassid. Inimtekkeliste

Uus-Meremaal elav kakk-papagoi ehk **kakapo** (*Strigops habroptila*) on ainus lennuvõimetu liik papagoiliste seltsis. Põliselanike maoride kultuuris olid need küllaltki suured linnud tähtsal kohal, neid kütiti nii liha kui ka sulgede pärast. Liik sigib väga aeglaselt – üle aasta – ning

pojad on pesahoidjad. Kakapod tegutsevad öösiti, päevasel ajal puhatakse maapinnal või madalas võsastikus, lootes oma kaitsevõrusele.

Eelloetut arvestades pole vist raske aimata, mis juhtus, kui valge mehe seltsis saabusid Uus-Meremaale kassid, aga ka muud pisikiskjad, näiteks kärplased. 1983. aastaks oli linde teadaolevalt järel vaid 20 isendit. Rangete kaitsemeetmete tulemusel, mille käigus asustati linnud kiskjavabadele saartele, on selle liigi arvukus praeguseks suurenenud umbes 150 isendini.

tegurite seas kõige arvukamalt surmavadki USA looduslikke imetajaid ja linde just kassid. Ainuüksi pealinnas Washingtonis on pideva jälgimise all (püütakse, vaktsineeritakse, kohitsetakse) üle 300 kassikoloonia, ent peale selle elab ülejäänud linnas veel loendamatu hulk kasse.

Kasside mõju liikidele ja populatsioonidele oleneb saakloomade sigivusest: rohkem on ohus aeglaselt kasvavad või vähe sigivad liigid. Rolli mängib pesitusviis: näiteks hulk Okeania saarte linnuliike kaevavad pesitsemiseks maasse urge, mille juures kassidel on muidugi iseäranis mõnus varitseda. Vali laul ja ere sulestik on samuti riskitegurid, sest kassid jahivad eelkõige nägemise ja kuulmise abil.

Mõnikord aitavad kasse ohjelda suuremad kiskjad: mõnel pool Austraalias hoiavad nii kasside kui ka rebaste arvukust kontrolli all dingod.

Enamasti peab elurikkus end kasside eest kaitsma oma vahenditega. Kontvõõras siilide pulmas

Saakloomadele eriliselt ohtlikuks teevad kassi tema head suhted inimesega. Kui kassid toituvad vaid loodusest leiduvast, siis saaks nende arvukus suurenedagi vaid seni, kuni leidub piisavalt saakloomi, ja kui ressursid looduses napiks jääb, hääbuks ka kasside asurkond. Kui aga saadakse inimeselt lisatoitu, ei vaibu hävitustöö ka siis, kui looduslik saak on madalseisus. Väljasuremine on loogiline lahendus.

Nii nagu kirglikke kala- või jahimehi, ei ajenda täis kõht ka kasse oma küttemisrõõmudest loobuma. Kasside kodustamisperiood on olnud lühike, ent veel palju lühem on olnud aeg, kui neile supermarketist kassikrõbinaid nina alla oleme tassunud. Nii pole „metsikud“ geenid kasside DNA-st kuhugi kadunud.

Seda enam, et tõuaretusse kuulub vaid käputäis kasse. 99,99% kassidest paarub suhteliselt kontrollimatult ja arvata võib, et selles ehedas looduslikus valikus võidutsevad terased kütid uimaste „diivanipatjade“ ees.

Kuidas kassidega võidelda? Eelkõige tuleks piirata kasside arvukust ja tea-

vitada inimesi kasside salajasest elust. Maailmas on kasse püütud ohjeldada mitmel moel, näiteks mürgitades, löksudega püüdes, koertega jahtides, mõnel üksikul juhul on katsetatud ka biotõrjet haigustega. Pärast kassidest vabanemist on algne linnustik enamasti tasapisi taastunud või vähemalt lindude

Nii nagu kirglikke kala- või jahimehi, ei ajenda täis kõht ka kasse oma küttemisrõõmudest loobuma.

arvukus ja ellujäämus suurenenud.

Loomakaitsjad on laialdaselt propageerinud kasside **steriliseerimist** ehk kohitsemist, s.t sigivõimetuks muutmist. See nõuab aga väga palju aega, vaeva ja raha, olemata tegelikult kuigi võrd abiks. Vaid paar üksikut teadusuuringut on kinnitanud, et steriliseerimine on tõhus meetod, piiramaks kasside arvukust. Ühel juhul pidi selleks steriliseerima 71%, teisel puhul lausa 94% kassidest [9]. Steriliseerimise ebatõhususe kohta leiab aga sadu näiteid kõikjal maailmast.

Näiteks Hawaii Oahu saarel võeti ette ja tehti aasta jooksul (2007–2008) riikliku programmi raames sigivõimetuks 461 majapidamise 2573 kassi [13]. Paraku elab saarel hinnanguliselt 100 000 kassi, seega, et arvukust veidigi ohjeldada, oleks pidanud viljatuks muutma vähemalt 30 korda rohkem kasse!

Piisab vaid vähestest steriliseerimata kassidest, et suguvendade viljatus hõlpsasti tasa teha. Kassid võivad

hakata sigima juba neljakuuselt, anda kolm pesakonda aastas (igas pesakonnas on neli kuni kuus poega) ja sigivad pikki aastaid. Lihtne arvutus näitab, et kui ühe kassimamma kõik järglased jääksid ellu, võiks tema viiendal sünnipäeval teda õnnitleda üle 80 miljoni järeltulija! See on muidugi puhtteoreetiline mõttemäng, aga tuleb tunnistada põhimõttelist tõsiasja, et mida rohkem loomi steriliseerida, seda vabamaks jääb ökonoomselt nende suguvendade jaoks ja seda hoogsamalt saavad nood paljuneda.

Teaduslik kinnitus nelja kassikaeluse kohta

Veljo Volke

Eesti ornitoloogiaühing

Eestis on kõige lihtsam kasutada lemmikloomapoest ostetud kellukesega kaelarihma. Teisi siin kirjeldatud kaeluseid tuleb ilmselt tellida veebi kaudu, need maksavad rohkem, ent ei pruugi olla tõhusamad.

2002. aastal Ühendkuningriigis 89 kassiga tehtud uuringu järgi [3] tehti kindlaks, et kaelarihmale kinnitatud **kellukesega** kassid töid saagina 41% vähem linde kui tavalise kaelarihmaga kassid. Umbes sama tõhus oli kaelarihmale kinnitav ultraheliseade **CatAlert™** (51% vähem linde). 2003. aasta uuring 67 kassi osavõtul kinnitas neid tulemusi, ühtmoodi tõhusad olid nii ühe kui ka kahe kellukesega või CatAlerti seadmega kaelarihmad.

Austraalias katsetati 2005. aastal edukalt kaelust **CatBib™**, mis ripub kassi rinna ja esijalgade ees, aitab lindudel kassi märgata ning samas takistab kassi hüppel. 56 kassiga tehtud uuringu järgi kahanes linde püüdvate kasside hulk kaelust kandes 81%, võrreldes sellega, kui samad kassid toimetasid ilma kaelusteta [1]. Kui CatBibi kaelusele oli lisatud kelluke, siis kaeluse tõhusus ei suurenenud.

USA-s toodetakse silmatorkava värvuse ja muustriga kaelust **Birdsbesafe®**, mida on lihtne klambriga kinnitada. Teadusuuringuga, mis kestis 12 nädalat 2013. aasta sügisel (54 kassi) ja 2014. aasta kevadel (19 kassi), sai selgeks, et kaelusega kassid murdsid sügisel 3,4 ja kevadel suisa 19 korda vähem linde kui kaeluseta kassid [4].

Sama kaeluse kolme värvivarianti prooviti ka Austraalias [2]. Kaeluse saanud kassid töid koju varasemaga võrreldes 54% (kollane), 41% (punane) ja 28% (vikerkaarvärviline kaelus) vähem linde.

1. Calver, M. et al. 2007. Reducing the rate of predation on wildlife by pet cats: the efficacy and practicability of collar-mounted pounce protectors. – *Biological Conservation* 137: 341–348.
2. Hall, C. M. et al. 2015. Assessing the effectiveness of the Birdsbesafe® anti-predation collar cover in reducing predation by pet cats on wildlife in Western Australia. – *Applied Animal Behaviour Science* 173: 40–51.
3. Nelson, S. H. et al. 2005. The efficacy of collar-mounted devices in reducing the rate of predation of wildlife by domestic cats. – *Applied Animal Behaviour Science* 94: 273–285.
4. Willson, S. K. et al. 2015. Birds be safe: can a novel cat collar reduce avian mortality by domestic cats (*Felis catus*)? – *Global Ecology and Conservation* 3: 359–366.

Karin Roth, kassiühingu
ESTICAT president:

Kassi omanik on kohustatud jälgima, et kass tema maalt välja ei liiguks. Selle maa-ala, näiteks aia, peaks piirama kas spetsiaalse maa sisse kaevatava elektrikarjusega (nt **kass24.ee/petsafe-raadiopii-re-kassile**), aia ülaserpa paigaldatud rullikuga (ingl **cat fence roller**; seda saab ka ise meisterdada) või sissepoole kaldu võrkäärisega. Või siis pidada kassi üksnes toas. Kui jalutada kassi rihma otsas, peab seda tegema regulaarselt.

Aias vabalt liikuvale kassile tasub lindude kaitseks panna kellukesega kaelarihm. See peab olema spetsiaalne – vajaduse korral avanev või kummiga veniv –, et välistada oht kassile, kui ta juhtub kuhugi kinni jääma.

Väikeste kassipopulatsioonide puhul on steriliseerimisest siiski kasu. Ent väikesed populatsioonid polegi üldjuhul suur probleem. Suured probleemid ilmnevad „üle mõistuse suure“ arvukuse korral. Siis tuleks aga mobiliseerida tohtu inimhulk, et peaaegu kõik kassid lühikese aja jooksul operatsioonilauale saata.

Kindlasti ei tohi unustada, et steriliseerides ei kao kassi ökoloogiline mõju, sest suguvõimetus kass naudib jahirõõme endise innuga.

USA oli 2005. aastal väga lähedal kasside lindpriiks kuulutamisele. Kassikaitsjate kära saatel kaldus poliitikute vaekauss siiski nurrujate kasuks.

Teadlased, kelle uuringud näitasid selget kasside kahjulikkust linnustikule, said loomakaitsjatelt isegi surmaähvardusi. USA-s on kassid ka põhilised marutaudi levitajad, ent nad levitavad muidki tülikaid parasiite ja haigusi.

Üks selline on **toksoplasmoo** – haigus, mida põhjustab ainurakne parasiit *Toxoplasma gondii*. Parasiiti leidub kasside väljaheidetes, mullas, ka vees, kuid kass on ainuke loom, kelle organismis see parasiit paljuneb. Kassilt võivad parasiidid inimesele kanduda ja põhjustada lapseootel naistel loote arengu katkemist. Seepärast peavad rasedad vabakäigu kassidega kokku puutudes hoolikalt

hügieenireegleid järgima.

Kanadas puhkes 1994. aastal toksoplasmoo laine, mis sai alguse saastunud joogiveest. Veekogu ümbrusest, kust joogivesi pärines, leiti nakatunud kodu- ja metsistunud kasse, kellelt nakkus ilmselt pärines. Toksoplasmoo on teinud tõsist hävitustööd ka näiteks California rannikul elavate kalaanide ehk merisaarmaste seas, kes olid söönud heitveega rannikumerre jõudnud toksoplasmoo ootsüstidega saastunud selgrootuid [13].

Austraalias, kus kassid on kohalike loomastikule kõige hävitavamalt mõjunud, nad nii lihtsalt ei pääsenud nagu USA-s. 2015. aastal otsustati

loomakaitsete vastuseisust hoolimata alustada riikliku kasside mürgitamise programmiga, sest austraallased on aru saanud, et kassidest olulisem on hoida alles nende kohalik omapärane loomastik. Mürgitamiseks kasutatakse sööta, mis on meelepärane üksnes kassidele, ja tehakse seda loodusmaastikus, mitte ülemäära ligidal asulatele. Nüüd pole muud kui oodata, kas see annab tulemusi.

Eestis pole kassiprobleem kindlasti nii suur nagu näiteks Austraalias. Seda suuresti hajusa inimasustuse tõttu. Ent kui kohtan Tartus Karlova tänavatel kümneminutilise jalutuskäigu ajal viit vabalt kulgevat kassi, paneb see ometi mõtlema.

Arvatakse, et koeri on planeedil rohkem kui kasse, kuid Euroopas on see pigem vastupidi: hinnanguliselt 99 miljonit kassi ja 81 miljonit koera. Eestis on kasside arvuks oletatud 248 000 [3]. Vähemalt üks kass on meil 27% kodudest. Ühe uuringu järgi [8] murrab keskmine parasvöötme kass aastas 30–48 lindu. Seega võib aastas meie kasside saagiks langeda 7,4–11,9 miljonit lindu. Kindlasti on selles arvutuses veidi määramatust, kuid suurusjärguna tundub see usutav.

Valdavalt murtakse värvulisi. Selle teoreetilise arvutuse järgi oleksid kassid võimelised hävitama kõik Eestis pesitsevad suitsupääsukesed, musträstid, rasvatihased, metsvindid, punarinnad, linavästriid ja aed-pöösalinud, keda on kokku umbes 10,8 miljonit isendit [2]. Muidugi mõista ei küti meie kassid vaid neid linnuliike, kuid see annab aimu, kui suurt mõju võivad kassid ka meie linnustikule avaldada, eriti neile liikidele, kes pesitsevad meelsasti inimese naabruses.

Jääb üle vaid loota, et suur osa meie kasside peremeestest on vastutustundlikud ega lase kasse vabalt hoovi (USA-s on 70% kodukassidest voli vabalt väljas käia). Isegi kellukesed kaelarihmal ega küüniste kärpimine ei paku head lahendust. Noored linnud ei pruugi kõlinalat ohuga seostada – seda, enam, et asulates on mürataust päris tugev –, kärbitud küünistega kassi võivad aga tabada tervisehädad.

Kuidas kindlustada pesa?

- kinnita puu tüve ümber metallvõrgust, plekist või plastist sirm, mis takistab kassil sellest üle ronida;
- tee pesakasti katus külaldaselt lai, et kass ei ulatuks katuselt käpaga lennuava lähedusse;
- tee pesakasti katus piisavalt viltune, et kass ei saaks sellel mõnusasti pikutada;
- ära kinnita lennuava alla linnule istumispulka;
- kui pesa asub pisikeses pöösas, võib selle ümbritseda suuresilmalise traatvõrguga, kust pääsevad läbi pesitsejad, aga mitte kassid.

Foto: Ingmar Muusikus

Suurbritannias on väga populaarne toita aialinde aasta läbi. Väärt mõte, arvab ka hiirekelder

Lõpetuseks on paslik tsiteerida üht USA loomakaitseühingu The Humane Society of the United States kassiprobleeme käsitleva kokkuvõtte punkti: „inimesed on kassiprobleemide põhjustajad ja seega on meil moraalne kohustus need lahendada“. Paraku on inimese võime tajuda ja mõista ökoloogiliste protsesside seoseid ja mastaapsust väga piiratud ja seepärast on vaja teha hulgaliselt teavitustööd. ■

1. Dickman, Chris R 1996. Overview of the impact of feral cats on Australian native fauna. Australian Nature Conservation Agency.
2. Elts, Jaanus et al. 2013. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012. – Hirundo 26: 80–112.
3. FEDIAF 2014. The European pet food industry: facts and figures. European Pet Food Industry Federation, Brussels.
4. Hardin, Garrett 1968. The tragedy of the commons. – Science 162: 1243–1248.
5. Haskell, David G et al 2001. Nest predator abundance and urbanization. – Marzluff, J. M. et al (eds). Avian ecology and conservation in an urbanizing world. Kluwer Academic Publishers: 585.
6. Izawa, Masako et al 1982. Grouping patterns of feral cats (*Felis catus*) living on a small island in Japan. – Japan J. Ecol. 32:373–82.

7. Jarvis, Peter J 2011. Feral animals in the urban environment. – Douglas, I. et al. (eds). The Routledge handbook of urban ecology, London: Routledge: 361–9.
8. Loss, Scott R. et al 2013. The impact of free-ranging domestic cats on wildlife of the United States. – Nat Commun 4:1396 doi: 10.1038/ncomms2380.
9. Marra, Peter P, Santella Chris 2016. Cat Wars: The devastating consequences of a cuddly killer. Princeton University Press.
10. Møller, Anders Pape 2011. Song post height in relation to predator diversity and urbanization. – Ethology 117: 529–538.
11. Møller, Anders Pape; Ibáñez-Álamo Juan D. 2012. Escape behaviour of birds provides evidence of predation being involved in urbanization. Animal Behaviour 84: 341–348.
12. Mägi, Marko 2016. Miks tulevad linnud linna? – Eesti Loodus 67 (6/7): 410–415.
13. Reidinger, Russell F.; Miller, James E. 2013. Wildlife damage management. Prevention, problem solving & conflict resolution. The John Hopkins University Press. Baltimore.
14. Rothschild, Walter 1907. Extinct Birds. Hutchinson and Co: London.

Loe veel:

- Lilleleht, Vilju 1999. Kevad käes – kassid tupp! – Eesti Loodus, mai. www.loodusajakiri.ee/eesti_loodus/EL/vanaweb/0005/kassid.html.

Marko Mägi (1978) on Eesti ornitoloogiaühingu nõukogu liige ja Tartu ülikooli linnuökoloogia teadur, kelle huviala on metsavärvuliste pesitusökoloogia, linnalinnud ning inimeste ja lindude konfliktid.